

Representantforslag 36 S

(2012–2013)

fra stortingsrepresentantene Gjermund Hagesæter, Morten Ørsal Johansen og Åge Starheim

Dokument 8:36 S (2012–2013)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Gjermund Hagesæter, Morten Ørsal Johansen og Åge Starheim om å styrke norsk språk i offentlig tjenesteutøvelse

Til Stortinget

Bakgrunn

Offentlig sektor er en møteplass. Brukere og tjenesteytere møtes i et utall ulike situasjoner der et mangfold av tjenester utføres. I møtet mellom brukere av offentlige tjenester og offentlig ansatte er det viktig at det ikke er språklige hindringer i forståelsen mellom partene.

De aller fleste brukere av offentlige tjenester i Norge har norsk som morsmål, uavhengig av om målformen er bokmål eller nynorsk. Disse skriftlige målformenes stilling når det gjelder bruk i offentlig tjenesteutøvelse er regulert i den over 30 år gamle lov om målbruk i offentlig teneste – lov 11. april 1980 nr. 5 (målbrukslova), og mer detaljert i forskrift om målbruk i offentlig teneste. I tillegg har man også et eget kapittel i lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (sameloven) som regulerer bruken av samiske språk.

Disse lover, med dertil hørende forskrifter, ble vedtatt i en tid før den historiske økningen i innvandringen siden 2000. Denne økningen er blitt forsterket etter utvidelsen av Det europeiske samarbeidsområdet (EØS) østover, i tillegg til asylinnvandring fra ulike deler av verden, og likeledes familieinnvandring. I de siste årene har også finanskrisen i flere europeiske land ført mange arbeidstakere til Norge.

Dette påvirker også sammensetningen av dem som er ansatt for å yte offentlige tjenester. Brukerne

av offentlige tjenester, uavhengig av hvilke tjenester dette måtte være, forventer å få disse tjenestene på norsk. Ikke fordi de ikke setter pris på mennesker fra andre land, men fordi norsk språk må være et felles språk for alle som bor i Norge, enten de er fastboende eller bor her over lengre perioder.

Behov for en ny lov om språk i offentlig tjeneste?

Forslagsstillerne viser til skriftlig spørsmål fra stortingsrepresentant Gjermund Hagesæter (FrP) til fornyings-, administrasjons- og kirkeminister Rigmor Aasrud (Ap), Dokument 15:1766 (2011–2012). Hagesæter stilte følgende spørsmål:

«Den økende innvandringen til Norge i løpet av de siste 10 årene har ført til en annen sammensetning av ansatte i offentlig sektor. Mange av disse gjør en utmerket jobb, men det er fremkommet informasjon som tyder på at en del utenlandske ansatte har sviktende kunnskaper i norsk språk. Hvilke krav stiller man til norskkunnskaper hos ansatte (og vikarer) i det offentlige, der vedkommende skal gi service og informasjon til de som henvender seg til kommunale og statlige etater?»

I sitt svar slår statsråd Rigmor Aasrud fast at det er den enkelte statlige virksomhet som er ansvarlig for å rekruttere kvalifiserte medarbeidere til stillinger i virksomheten. Det er derfor den enkelte offentlige virksomhet som vurderer hvilke krav som skal stilles til kunnskaper og erfaringer som kreves for å fylle stillingen. De vil også vurdere hvilke krav som skal stilles til kunnskaper i norsk språk.

Fornying-, administrasjons- og kirkedepartementet har, som sentral arbeidsgivermyndighet i staten, ikke stilt generelle krav til norskkunnskaper for ansatte i statlige virksomheter. Statsråden betoner at lov og forskrift kan stille bestemte krav til kompetanse for utøvelse av visse yrker, i noen sammenhenger,

og viser til at enhver etter lov om målbruk i offentlig teneste (målbrukslova) har krav på å få skriftlig svar på henvendelser på egen målform, enten det er bokmål eller nynorsk.

Forslagsstillerne konstaterer at statsråden ikke ser noe behov for tydeligere språkkrav og heller ikke legger opp til en annen praksis.

Manglende språkkunnskaper og kontakt med publikum

Krav til kompetanse og spesialisering er blitt en stadig viktigere faktor i offentlig tjenesteyting. Her bidrar mange utenlandske arbeidstakere hver eneste dag og yter gode tjenester til publikum innen sektorer som for eksempel spesialisthelsetjenesten, kommunehelsetjenesten, kollektivtransport, barnehager, barnevern og skole.

Dessverre viser det seg at det kan oppstå situasjoner der det er kommunikasjonssvikt mellom tjenesteyter og tjenestemottaker. Forslagsstillerne er av den oppfatning at dette kan få dramatiske utslag, noe et oppslag på TV2.no 10. september 2012 vitner om¹. I dette oppslaget fremkom det at i mange kommuner arbeider leger av utenlandsk opprinnelse og som ikke behersker norsk tilstrekkelig, noe som spesielt i akutt situasjoner kan skape problemer som følge av språklige misforståelser.

I et annet oppslag på TV2.no 2. oktober 2012² fremkom det at en av ti legevaktleger har språkproblemer på norsk. I samme oppslag fastslo en forsker fra Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin at dette kan gå ut over pasientsikkerheten.

Det er gjennom media og andre kilder fremkommet opplysninger om at blant annet sviktende kunnskaper i norsk språk hos annet helsepersonell kan være en forklaring på alvorlige hendelser i både kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Forslagsstillerne viser til at Statens helsetilsyn tidligere stilte krav om at utenlandske leger blant annet måtte bestå en språktest før de fikk autorisasjon til å praktisere i Norge, men dette ble opphevet i 1997³. Den enkelte offentlige institusjon har i dag ansvaret for å forsikre seg om at søkere til legestillinger har den nødvendige kompetanse, herunder også språk. Forslagsstillerne merker seg også rapporten «Kunnskap om svikt i tjenester til skrøpelige eldre», gjennomført av Diakonhjemmets høgskole i 2009, der det også fremkommer at Helsetilsynet gjennom flere år har vært bekymret for utilstrekkelig språkforståelse hos helsepersonell, og forskningen som siteres i denne

rapporten viser at et dårlig ordforråd sammen med kulturelle forskjeller kan føre til misforståelser og feil behandling⁴.

Forslagsstillerne mener at slike opplysninger i seg selv er av en slik art at disse samfunnsviktige tjenestesektorene trenger en gjennomgang, for at man skal være sikker på at språklige feil eller misforståelser ikke skal forårsake personskade eller død. Forslagsstillerne ønsker derfor en gjennomgang av gjeldende lovverk og en tydeligere kravstilling og/eller retningslinjer for hva man anser som tilfredsstillende språkkompetanse hos offentlig ansatte. Spesielt gjelder dette i sektorer der offentlig ansatte er i direktekontakt med brukere daglig. Forslagsstillerne forutsetter likevel at nødvendig dispensasjon fra krav til norskkunnskaper gis der dette anses som hensiktsmessig og nødvendig.

Forslagsstillerne mener krav til kunnskaper i norsk språk er viktig, uavhengig av hva man arbeider med i offentlig sektor, og spesielt der man er i kontakt med publikum. Slike krav handler ikke bare om helsepersonell, men også om andre tjenesteytere. Det bør kunne forventes et visst nivå i norsk språk for å løse andre arbeidsoppgaver, slik som for eksempel barnehageansatte, rengjøringspersonell og bussjåfører.

Kravene som stilles med hensyn til helse, miljø og sikkerhet (HMS) er blitt strengere og medfører at man er nødt til å sette seg inn i flere momenter for å løse arbeidsoppgavene sine på en god måte. En renholdsbetjent må kunne forholde seg til for eksempel hygienekravene i offentlig sektor, for eksempel på sykehus eller sykehjem.

Enhver offentlig ansatt har en rekke med ulike krav i løpet av en arbeidshverdag som er blitt mer omfattende enn tidligere, og der man i samarbeid med andre arbeidskolleger løser opp i ulike utfordringer og problemstillinger. Dette fordrer god kommunikasjon og dermed gode kunnskaper i norsk språk.

Det at offentlige tjenesteutøvere ikke har gode nok ferdigheter i norsk språk er ikke begrenset til helse- og omsorgssektoren eller utelukkende til statlig sektor. Også innen andre tunge velferdstjenester, som for eksempel barnehage og barnevern, kan slike problemstillinger oppstå, og skape utrygghet blant brukere av offentlige tjenester.

Når er man «god nok» i norsk?

Å tilegne seg tilstrekkelig gode ferdigheter i et annet språk er for mange en livslang læringsprosess, og en av de mest krevende læringsutfordringer et menneske kan få. Velger man likevel å bosette seg i Norge, velger man også det norske samfunnet, kulturen

¹ <http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/helse/utanlandske-legar-gjer-flest-feil-paa-legevakten-3872784.html>

² <http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/helse/spraakproblemer-truer-pasientsikkerheten-3890258.html>

³ http://www.helsetilsynet.no/upload/Publikasjoner/andrepublikasjoner/ansettelse_utenlandske_leger_ik-2753.pdf

⁴ http://www.helsetilsynet.no/upload/Publikasjoner/andrepublikasjoner/kunnskap_sviikt_jenester_skrøpeligeeldre2009.pdf

og språket. Inngangsporten til folk flest i Norge er språket, og om man som utlending viser god språkforståelse, oppnår man både respekt og kan få muligheter til å virkelig gjøre sine drømmer.

Forslagsstillerne mener det kan være mest hensiktsmessig å måle kunnskaper i norsk etter det som er definert i Europarådets nivåskala⁵ og de norskprøver som Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk (Vox) utvikler, kvalitetssikrer og administrerer⁶.

Forslagsstillerne vil anta at kravene til kunnskaper kan formuleres ut fra nivåskalaen, og innarbeides i kompetansekravene til stillinger i statlige virksomheter. Forslagsstillerne mener det ikke vil være unaturlig å stille krav om at utenlandske arbeidstakere må ha gjennomført minimum Norskprøve 3⁷ for ansettelse i offentlige stillinger. Dette er det nest høyeste nivået i norskprøver for voksne innvandrere, men i underkant av kravet til generell studiekompetanse for opptak ved universitet eller høyskole, slik dette er definert i universitets- og høyskoleloven § 3-6⁸.

Forslagsstillerne mener også at krav til kunnskaper i norsk språk bør gjøres tydeligere i stillingsutlysninger i offentlig sektor.

Språkutdanning og kompetansepåfyll

Forslagsstillerne antar at krav til kunnskaper i norsk for en del ansatte i offentlige virksomheter vil medføre behov for videreutdanning i norsk språk.

Forslagsstillerne mener likevel at en tydeliggjøring av krav til kunnskaper i norsk språk i det lange løp vil være kostnadsbesparende. Dette vil kunne

⁵ <http://www.folkeuniversitetet.no/om-folkeuniversitetet/regioner/folkeuniversitetet-ost/studietilbud/sprak/europaradets-nivaskala/side-id-10163/>

⁶ <http://www.vox.no/Norskopplaring-og-integrering-/Norskprøver/>

⁷ <http://www.folkeuniversitetet.no/sider/norsk-spraktest/norskprove-2-og-3/side-id-10158/>

⁸ <http://www.lovdata.no/all/hl-20050401-015.html>

føre til at det oppstår færre utfordringer som følge av manglende kunnskaper i norsk i møte med brukere, og at de som får ytterligere opplæring i norsk vil bli mer konkurransedyktige i det norske arbeidsmarkedet.

Forslagsstillerne vil ha økt oppmerksomhet på språkopplæring for utenlandske borgere som er ansatt i statlig sektor, som for eksempel egne tilskudd til kurs og obligatoriske prøver, over noen år. Ved å stille krav til språkkompetanse vil dette medføre kostnader. Forslagsstillerne mener at dette kan føre til at eventuelt kompetanseunderskudd blir identifisert og håndtert på en forsvarlig måte.

Trygghet

Trygge og gode offentlige tjenester forutsetter at offentlig ansatte og brukere av offentlige tjenester forstår hverandre. Forslagsstillerne mener kunnskapskravene til personer som ikke har norsk språk som morsmål må gjøres tydeligere, slik at tillitsforholdet mellom det offentlige og brukere av offentlige tjenester blir ivaretatt på en god måte.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag om krav til at utenlandske borgere som ansettes i offentlig sektor har tilfredsstillende kunnskaper i norsk språk, slik at de er i stand til å kommunisere på en trygg måte.
2. Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for utenlandske ansatte i offentlige virksomheter slik at de oppnår et tilfredsstillende kunnskapsnivå i norsk språk.

6. februar 2013

